

Sanatsal Yaratım Sürecinde SCAMPER Tekniğinin Kullanılması*

Şenay Baş¹

Ata Yakup Kaptan²

Type/Tür:

Research/Araştırma

Received/Geliş Tarihi: October
25/ 25 Ekim 2020

Accepted/Kabul Tarihi: January
2/ 2 Ocak 2021

Page numbers/Sayfa No: 1126-
1149

Corresponding

Author/İletişimden Sorumlu

Yazar: senaybas@trabzon.edu.tr

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication. / Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright © 2017 by

Cumhuriyet University, Faculty
of Education. All rights reserved.

Öz

SCAMPER (Yönlendirilmiş beyin fırtınası) tekniğinin temel alındığı bu çalışmada; resim-iş öğretmeni adaylarına mesleki yaşamlarında yaratıcı düşünceleri destekleyecek, fark yaratacak ve zenginlik katacak bir öğretim tekniğini tanıma ve deneyimleme fırsatı sunulmuştur. Araştırmacının uygulayıcı olduğu çalışmada, katılımcıların resim çalışmalarını oluşturma sürecine SCAMPER tekniğini dâhil etme konusunda yönlendirme ve sonuçlarını inceleme şeklinde bir eylem süreci tasarlanmıştır. Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılı, ikinci yarıyılında 15 hafta ve toplam 35 ders saati süresince bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş öğretmenliği programındaki 12 son sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Çalışmada veriler; açık uçlu anket, odak grup görüşme, öğrenci portfolyo ve öğrenci ürünlerinin değerlendirildiği rubrik ile toplanmıştır. Araştırma kapsamında, SCAMPER tekniği temel alınarak yürütülen resim-iş öğretmenliği programının son sınıfındaki anasanat resim atölye derslerinin, öğrencilere sanatsal yaratım süreçlerine yaratıcı düşünme, motivasyon ve yaratıcı ürün açısından olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmayla birlikte ülkemizde eğitim bilimleri alanında son zamanlarda dikkat çeken yaratıcı düşünme tekniklerinden biri olan SCAMPER tekniği, birer sanat eğitimcisi adayı olan resim-iş öğretmenliği öğrencilerinin sanatsal yaratım süreçlerinde daha yaratıcı ve ürünlerinin kavramsal yanıyla öne çıkmasına yol açan alternatif bir öğretim tekniği olarak görülmüştür. Bu doğrultuda görsel sanatlar eğitiminin farklı eğitim düzeylerinde, SCAMPER tekniğinin tanıtılması ve yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: SCAMPER/yönlendirilmiş beyin fırtınası tekniği, yaratıcı düşünme, sanatsal yaratıcılık, görsel sanatlar eğitimi, resim-iş öğretmeni adayı.

Suggested APA Citation/Önerilen APA Atıf Biçimi:

Baş, Ş., & Kaptan A.Y. (2021). Sanatsal Yaratım Sürecinde SCAMPER Tekniğinin Kullanılması.

Cumhuriyet International Journal of Education, 10(3), 1126-1149.

<http://dx.doi.org/10.30703/cije.816188>

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Trabzon/Türkiye
Dr., Trabzon University, Department of Fine Arts Education, Trabzon/TURKEY
e-mail: senaybas@trabzon.edu.tr ORCID ID: orcid.org/0000-0003-0074-0677

² Prof. Dr., 19 Mayıs Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Samsun/Türkiye
Prof.Dr., 19 May University, Department of Fine Arts Education, Samsun/TURKEY
e-mail: aykaptan@yahoo.com ORCID ID: orcid.org/0000-0002-0891-3977

*Bu çalışma birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında 2018 yılında hazırladığı “Sanatsal Yaratım Sürecinde SCAMPER Tekniğinin Kullanılması” başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

The Use of SCAMPER Techniqie in Artistic Creation Process

Abstract

It was thought in this study which bases on the SCAMPER (directed brainstorming) technique that, pre-service art teachers will be provided with an opportunity to identify and experience a teaching technique which will promote creative ideas in their career and will make a difference and add richness to their professional competence. An action process in which the researcher is also implementer, and SCAMPER technique is taught to the participants, and they were directed to involve SCAMPER in their art practices and analyse the results was designed. The study group which was established under the criteria sampling which is one of the purposeful sampling methods consists of 12 senior students who study at Art Teaching Program, in the Department of Fine Art Education, in Faculty of Education in a state University in Anatolia. In this study, all qualitative data were obtained via open-ended survey, focus group discussion, students' portfolio (educational development portfolio) and the rubric. Within the scope of the study, it was concluded that painting studio courses which were taught by using SCAMPER technique have a positive effect on the students' artistic creation process in terms of creative thinking, motivation and creative product. Accordingly, it is suggested that the SCAMPER technique should be introduced and popularized in the visual art education field.

Keywords: SCAMPER/ Directed brainstorming technique, artistic creation, creative thinking, visual arts education, teacher candidate.

Giriş

Yaşamın sanatla hiç olmadığı kadar yakın olduğu günümüzde, sanatsal süreçlerdeki yaratıcı deneyim her zamankinden daha fazla ön plandadır. Bender'e (2006) göre sanatsal yaratma süreci, hem soyut ve bilişsel bir alt yapıyı, hem de ürüne dönüşürken gerçekleştirilen somut işlemleri kapsar. Bu işlemleri, araç/gereç bilgisi, ustalıkla ilgili teknik uygulamaya yönelik bilgiler, estetik algı ve deneyim, tasarım ve nitelikli bir ürün ortaya koymaya ilişkin bilgi ve deneyim olarak sıralamak mümkündür. Görsel sanatlarda yaratıcı süreç; duydudan kavrama, kavramdan yaratmaya doğru gelişir. (Kırıçoğlu, 2009). Yaratıcı bir eğitim için de bu anlayışta öğretmenlerin yetiştirilmesi önem kazanmaktadır. "Görsel sanatlar eğitimi alanında ihtiyaçlarımız her geçen gün farklılaştığından çağın gereklerine göre düzenlenecek bir güzel sanatlar eğitiminde; yaratıcı, düşünen, sorgulayan bireylerin yetişebilmesi açısından yeni fikirlerin, ifade yollarının ve yöntemlerin araştırılması önemsenmelidir" (Wells, 2015, s.172). Nitelikli bir sanat eğitimi sayesinde öğrenciler algısal bakış açılarını, yaklaşımlarını, problem çözme kapasitelerini ve eleştirel yaklaşımlarını geliştirirler. Bu kazanımlarla yetişecek bireylerin varlığı, bu dersleri veren öğretmenlerin nitelikli programlardan mezun olan bilinçli, araştırma yapan, yenilikçi öğretmenler olmasıyla mümkün olacaktır. Bu hedeflere sahip bireylerin varlığı ancak nitelikli eğitim almış ve mesleki becerilerle donanmış görsel sanatlar eğitimcileri ile sağlanabilir (Taşpınar ve Tepecik, 2016). Ancak bugün görsel sanatlar öğretmen adaylarının, öğretmen yeterliklerine ulaşmada ve uygulama düzeylerinde beklenen düzeyin altında olduğu görülebilmektedir (Kalyoncu ve Süzen, 2010). Tartışmayı, sorgulamayı gerektiren sanatsal yaklaşımları desteklemesi gereken eğitimciler, küresel rekabeti göğüsleyebilecek, ona hazır ve donanımlı öğrenciler yetiştirmeyi amaç edinmelidir.

21.yüzyıl sanatı, düşünsel boyutun ön plana çıktığı bir anlayışla devam etmektedir. Sanatta kavramlar üzerine fikir oluşturma süreci ön planda tutulmaktadır. Dolayısıyla

günümüz eğitiminde etkili olan yaratıcı tekniklerle sanatsal yaratıcılığın geliştirilmesi; sorunlara daha çok ve özgün çözüm getirebilen, olaylara ve olgulara daha farklı açılardan bakabilen, yaratıcılığa yönelik girişimci ve öz bilinci yüksek, esnek ve akıcı düşünebilen bireyler yetiştirilmesi bakımından önemli görülmektedir. Yaratıcı tekniklerle yapılan etkinliklerin konulara ve kavramlara yönelik belli basamaklar doğrultusunda farklı bakış açıları ve yaratıcı fikirlerin üretilmesini desteklemesi, sanat eğitimi ve sanatsal yaratım açısından değerli görülmektedir. Bu nedenle öğrencilerde yaratıcı düşünme becerisinin geliştirilmesi aşamasında öğretmenlerin yaratıcı davranışlar sergilemeleri ve yaratıcı düşünme tekniklerini uygulamaları önemlidir. Yaratıcı bir eğitim sürecinin özü yaratıcılığı geliştiren yöntem ve tekniklerdir. Yaratıcı eğitim programlarında da kullanılmış olan yaratıcılığı geliştiren farklı bir teknik de SCAMPER tekniğidir (Keleşoğlu, 2017; MEB, 2012).

Yaratıcılık potansiyeli üzerine çalışan ve beyin fırtınası tekniğini bulan Osborn (1953 aktaran Eberle, 1996) yönlendirilmiş beyin fırtınası olan SCAMPER tekniğinin de sistemini oluşturmuştur. Daha sonra da Eberle (1972 aktaran Eberle, 1996) tarafından soru aşamaları geliştirilmiştir. Eberle (1996), SCAMPER tekniğinin sistematik, yaratıcı ve pratik düşünmeye yönlendirdiğinden bahsetmektedir. Osborn (1953)'a göre SCAMPER yaratıcı düşünmeye tekniği olan beyin fırtınasının daha sistematik bir şeklidir (aktaran Eberle,1996). Beyin fırtınasındaki gibi bireysel ya da grup olarak ele alınan konu, nesne, problem, durum hakkında fikirler yürütülür, farklı bakış açıları doğruluğu ya da uygunluğu ilk etapta sorgulanmadan özgür bir ortamda ifade edilir. Farklı olarak SCAMPER tekniğinde süreç üzerinde yönlendirme sağlayan sorular yedi aşamada yöneltilmektedir. SCAMPER kelime olarak İngilizce bir akrostiştir ve SCAMPER tekniğinin uygulama sürecinin yedi adımını ifade eden kelimelerin baş harflerinden meydana gelmektedir. Bu adımlar şu şekilde sıralanmaktadır (Eberle, 1996):

S- Substitute: Yer değiştirme

C- Combine: Birleştirme

A- Adapt: Uyarlama

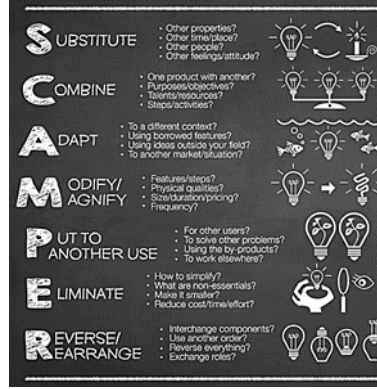
M- Modify, Minify, Magnify: Değiştirme, Küçültme, Büyütme

P- Put to other uses: Diğer kullanışların yerine koyma

E- Eliminate: Yok etme, çıkarma

R- Reverse, Rearrange: Tersine çevirme, Yeniden düzenleme

Kısaca, tartışma yöntemi içerisinde yer alan SCAMPER tekniğinde; bir nesne, problem, kavram ya da durum ile ilgili olarak yedi farklı yönlendirme ile beyin fırtınasına benzer şekilde yaratıcı fikirler ifade edilir. Bireyler bu süreçte özgün fikirler yürütme, farklı seçenekler ve özgün çözümler üretme olanağını bulur, bir nesnenin ya da kavramın değiştirilmesinde ve geliştirilmesinde risk alma cesareti gösterir. Buser ve diğerleri (2011, s.261)'nin yapmış oldukları bir çalışmada üç temanın ortaya çıktığı gözlemlenmiştir, bu temalar; bir teknik olarak SCAMPER'in "düşünce gücünü zorlaması, yapılandırılmış yaratıcılığın değeri ve doğru-yanlış uygulamalardan esnekliğe ve akıcılığa ulaşmak" olarak ifade edilmiştir. SCAMPER tekniği de etkili bir yaratıcı düşünme aracı olarak gösterilmiştir ve tekniğin öğrencilerde yaratıcı düşünmeyi teşvik etmek için kullanılması önerilmektedir (Diehl ve Tassoul, 2018; İslim, 2009; Poon ve diğerleri, 2014; Tassoul, 2005; Yıldız ve İsrail, 2002).

Şekil 1. SCAMPER aşamaları (SFB, 2018)

Alanyazında (İslim, 2011; Poon, Au, Tong ve Lau, 2014; Tassoul, 2005) yaratıcılığı geliştiren bir teknik olarak kabul gören SCAMPER tekniğine yönelik Michalko (2006) kişiye alternatif düşünme yolları sunduğu ve bunu kişinin kendisine yönelteceği bir dizi soruyla başardığı görüşü dile getirilmiştir. Yine yapılan birçok araştırma, yaratıcılığın beyin fırtınası ve drama gibi tekniklerin yanı sıra SCAMPER ile de geliştirilebileceğini doğrulamaktadır (İslim, 2009; Jelena, Apple, Toby ve Tong, 2014; Karataş ve Tonga, 2016; Yıldız ve İsrail, 2002).

SCAMPER tekniğini kullanmak için öncelikli olarak uygulayıcı kişinin tekniği tecrübe etmesi gerekir. Uygulayıcı lider grubuyla yapacağı etkinliğin amacını da bildirdiği bir giriş sohbeti yapar. Daha sonra uygulayıcı grubunun özelliklerini dikkate alarak ve amacının sınırları doğrultusunda önceden hazırladığı soruların yazılı olduğu bir form üzerinden gruba sırasıyla SCAMPER aşamalarının sorularını yöneltir.

Sürecin sonunda elde edilen yanıtlar arasında amaca uygun olanlar özetlenir ya da aralarında değerlendirmek üzere bir seçim yapılır. Hatta bir sanat eserini çıkış fikri ya da uygulama tekniği seçeneği olabilir. SCAMPER için planlanacak zaman yetişkinler için bir saat, küçük yaş grupları için daha kısa ya da molalı kısa zaman aralıkları şeklinde olmalıdır. SCAMPER soru aşamalarının oluşturduğu her bir durum zihinde kurgulanır, hayal edilir ve ilgili görüşler ifade edilir. Sorular bazen bu tarz etkinliklere alışık olmayan yetişkinler için sıkıcı olabilir ya da bazen fazla uç fikirler saçma gelebilir ve eğlenceli bulunmayabilir. SCAMPER tekniği basit bir uygulama sürecine sahiptir ve uygulayıcının tecrübesiyle verimlilik kazanır ve her uygulamada öğrencilere farklı alanlarda yeni ufuklar açar. Kişilerin sadece günlük yaratıcılıklarını değil bilimsel ve sanatsal yaratıcılık fikirlerini geliştirmede de rahatlıkla kullanılabilir.

SCAMPER kısa sürede çok sayıda fikir elde etmede gösterdiği başarı nedeniyle eğitim başta olmak üzere mühendislik, sağlık, iş dünyası gibi farklı alanlarda da kullanılmaktadır (Buser, Buser, Gladding ve Wilkerson, 2011, s. 260). Alyazad (2014)'ın araştırması sonucunda SCAMPER tekniğinin öğretmenlerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği görülmüştür. Ancak SCAMPER tekniğinden yararlanılan az sayıda yaratıcı görsel sanat uygulamalarına rastlansa da akademik anlamda yerli ya da yabancı görsel sanat eğitimi araştırmalarında bu tekniğin uygulamalarına dayalı varsayımların sınanmadığı görülmüştür. Bu gerekçeyle bu araştırmada, SCAMPER tekniğinin sanatsal yaratım sürecine yansımaları ele alınarak

teknikğin alanyazında farkındalık oluşturacağı ve alana katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Araştırmanın temel amacı; SCAMPER tekniğine dayalı yürütülen resim anasanat atölye dersinin, resim-iş öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin sanatsal yaratım süreçlerine nasıl yansıdığına ortaya konulmasıdır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Resim-iş öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin SCAMPER tekniğine dayalı yürütülen resim anasanat atölye derslerindeki sanatsal yaratım süreçleri nasıldır?
2. Resim-iş öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin SCAMPER tekniğinin sanatsal yaratım süreçlerine katkısına yönelik görüşleri nelerdir?

Haykır, (2010); Dikici ve Gürol (2003); Dilmaç, (2010) çalışmalarında resim-iş öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerinin saptanmasının yanında; yaratıcılık düzeylerinin nasıl geliştirileceği, desteklenmesi için eğitim-öğretim ortamlarının ve etkinliklerin nasıl düzenlenmesi gerektiği konularında da araştırmaların yapılması yönünde önerilerde bulunmaktadır.

Bu araştırmanın alandaki çalışmaların sunduğu önerilere istinaden resim-iş öğretmenleriyle yürütülen SCAMPER tekniğine dayalı yaratıcı düşünme uygulamalarının önemini ortaya koyacağı düşünülmektedir. Ayrıca kısa süreli yaratıcılık eğitimi süreçlerinin tasarımı ve uygulanmasını anlatan az sayıda kaynak göz önüne alındığında, bu araştırma kapsamında lisans düzeyindeki sanat atölyelerinde SCAMPER tekniğine dayalı uygulamaların, nasıl yürütülebileceği, yaratıcı düşünceyi teşvik etmesi ve sanatsal yaratıma katkısına ışık tutacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

SCAMPER tekniğinin sanatsal yaratıma yansımalarına yönelik hazırlanan araştırma, eylem araştırması olarak desenlenen nitel bir çalışmadır. Araştırma amaçları doğrultusunda oluşturulmaya çalışılan, süreç ve ürüne odaklanan çerçeveyi, tam olarak betimleyebilmek için eylem araştırmasının uygun olacağına karar verilmiştir. Eylem araştırması "eylemlerin ve öğretimin niteliğini anlamak ve iyileştirmek için gerçek sınıf veya okul durumunu çalışma süreci" (Johnson, 2015, s.329) olarak tanımlanmaktadır. SCAMPER tekniğinin, resim-iş öğretmeni adaylarının sanatsal yaratımlarına yansımalarını ortaya koymayı amaç edinen eylem araştırmasının süreci aşağıdaki Şekil 1'de özetlenmeye çalışılmıştır. Birinci yazarın doktora tezi olarak tasarlanan araştırmanın bir parçası olan bu çalışma, aşağıda verilen eylem araştırması sürecinin ikinci ve üçüncü aşamasını kapsamaktadır.

Şekil 2. SCAMPER tekniğinin, resim-iş öğretmeni adaylarının sanatsal yaratımlarına yansımaları eylem araştırmasının süreci.

Çalışma Grubu

Amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örneklemesine (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.107) göre belirlenen çalışma grubunu; Anadolu’ da bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Programındaki 12 son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki öğrenciler araştırma etiğine uygun olarak “K1, K2, K3...” şeklindeki kodlarla ifade edilmiştir. Ayrıca veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için bir ölçme ve değerlendirme uzmanı, bir Türkçe dili eğitimi uzmanı ve iki sanat eğitimi alan uzmanı görüşlerinden faydalanılmıştır. Tablo 1’de bilgi formundan elde edilen çalışma grubuna dair bazı demografik bilgiler verilmektedir.

Tablo 1.
Demografik Bilgiler

		n
Cinsiyet	Kız	9
	Erkek	3
Yaş	22	8
	23	2
	25	1
	28	1
Lise Türü	Güzel Sanatlar Lisesi	4
	Diğer Lise	8
Akademik Ortalama	3 üzeri	5
	3 altı	7
Toplam		12

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada tüm nitel veriler; açık uçlu anket, odak grup görüşme, öğrenci portfolyo (eğitsel gelişim dosyası) ve öğrenci ürünlerinin değerlendirildiği rubrik (dereceli puanlama anahtarı) ile toplanmıştır. Araştırmada, gerçeğin farklı yönlerini ve oluşumlarını öğrenebilmek, farklı bakış açılarını, farklı göstergeleri ve anlamları

ortaya çıkarmak için veri kaynaklarında çeşitlemeye gidilmiştir. Ayrıca öğrencilerin araştırma kapsamındaki sanatsal yaratım süreçlerinin bilincinde ve kişisel olarak farkında olmaları için araştırmacı yürüttüğü derslerde öğrencilerden doldurmalarını istediği “Ders Notları Formu” geliştirmiştir. Araştırma seyrinin takibi için de öğrenci günlükleri tutmaları istenmiştir. Araştırmacı tarafından öğrencilerin günlüklerini yönlendirecek gerekli açıklamalar yapılmış ve düzenli olarak takip edilmiştir.

Açık Uçlu Anket: İlk aşamada araştırmacı eylem planını oluşturmadan mevcut duruma yönelik ön bilgi edinmek amacıyla açık uçlu anket tekniğini kullanmıştır. Araştırmanın ilk verilerinin alındığı bilgi formunun ardından Açık Uçlu Anket-1 sorularıyla çalışma grubunun sanatsal yaratım süreçlerine dair görüşlerine ulaşılması amaçlanmıştır. Açık uçlu anket- 2 ile; çalışma grubunun sanatsal yaratıcılık ve genel yaratıcılıkla ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın eylem planı için hazırlanan Açık Uçlu Anket-3 ile de:

- Öğrencilerin SCAMPER tekniğine dayalı yürütülen resim anasanat atölye dersindeki sanatsal yaratım süreçlerindeki deneyimlerine yönelik görüşleri,
- Öğrencilerin SCAMPER tekniğine dayalı yürütülen resim anasanat atölye dersinin, ürettikleri çalışmalara yansımalarına yönelik görüşleri,
- Öğrencilerin SCAMPER tekniğinin sanatsal yaratım süreç ve ürünlerine katkısına yönelik görüşleri, şeklinde üç amacın altında sıralanmış sorulardan oluşan üç kısımdan meydana gelmektedir.

Odak Grup Görüşmesi: Odak Grup Görüşmesi-1, Odak Grup Görüşmesi-2 ve Odak Grup Görüşmesi-3 için yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlamıştır. “Odak grup görüşmesi, seçilmiş bir grup bireyle onların bir konu hakkındaki görüşleri ve deneyimleri hakkında bilgi sağlamak için yapılan organize tartışmaları içermektedir” (Kuş, 2003, s.102). Araştırma için hazırlanan Açık Uçlu Anket sorularının ardından Odak Grup Görüşmesi sorularıyla öğrencilerden daha derin ve detaylı bilgi edinmek amaçlanmıştır. Bu nedenle de odak grup görüşme sorularıyla, açık uçlu ankette bulunan bazı kritik soruların daha derin tartışılmasına olanak sağlamıştır. Amacın belirlenmesinden sonra alanyazından yararlanarak taslak görüşme soruları oluşturulmuştur. İç ve dış geçerliğini sağlamak için bir Türkçe dili eğitimi uzmanı ve iki sanat eğitimi alan uzmanı görüşleri doğrultusunda sorular düzenlenmiştir.

Portfolyo: Sanatsal yaratım süreçleri içerisinde öğrencileri daha iyi tanımak, gelişimlerini görmek ve araştırma süreci boyunca ürettikleri resim çalışmalarına birer doküman incelemesi veri kaynağı olarak ulaşmak amacıyla portfolyalardan faydalanılmıştır. Öğrencilerden hazırlamaları istenen kişisel portfolyoların içeriği;
_Araştırmaya katılmadan önce özgün olarak ürettikleri beşer adet resim çalışmalarının fotoğrafları, eskizleri ve her bir çalışmaya dair öz değerlendirme formları,
_Eylem planı kapsamında gerçekleşen ilk atölye dersinde ürettikleri resim çalışmalarının fotoğrafları, eskizleri ve çalışmaya dair öz değerlendirme formları,
_İkinci atölye dersinde ürettikleri çalışmalarının fotoğrafları, eskizi ve çalışmaya dair öz değerlendirme formlarından meydana gelmektedir.

Rubrik (Dereceli Puanlama Anahtarı): Araştırmada sanatsal yaratım sürecinin sonunda ortaya çıkan ürün olarak da kabul edilen 24 adet sanatsal çalışmanın değerlendirilmesinde araştırmacının geliştirdiği “Yaratıcı Resim Rubriği” (Baş, 2019)

(analitik dereceli puanlama anahtarı) kullanılmıştır. Rubriğin geliştirilmesinde; sanatsal yaratıcılık boyutlarının ürün üzerinde ayrıntılı olarak karşılayan ölçütlerin belirlenmesinden sonra her bir ölçütün tanımları ve açıklamaları belirlenmiştir. Daha sonra bu boyutlara uygun performans ölçütleri ve öğrenciden beklenen performansın düzeyleri belirlenmiştir. Her bir ölçüt 1 ile 4 arasındaki puanlarla ve “çok iyi, iyi, geliştirilebilir, zayıf” şeklinde ifadelerle nitelendirilmiştir. Daha sonra geliştirilen puanlama ölçeği ve dereceli puanlama anahtarları 3 alan uzmanı ve bir ölçme değerlendirme uzmanının görüşlerine sunulmuştur. Uzmanların görüşleri doğrultusunda dereceli puanlama anahtarlarına son şekli verilmiştir. Dereceli puanlama anahtarlarının güvenilirlik çalışması puanlayıcılar arası tutarlılığa bakılarak yapılmıştır. 12 öğrencinin araştırma kapsamında gerçekleşen ilk atölye dersi sonunda yaptıkları birer adet sanatsal çalışması 3 alan eğitimcisi doktor öğretim üyesi tarafından, birbirlerinden bağımsız olarak, hazırlanan dereceli puanlama anahtarları ile değerlendirilmiştir. Üç uzmanın her birinin kullandığı rubrikteki toplam puanlamalar arasındaki tutarlılık için Kendall's W ve Spearman Brown uyum korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Öğrencilerin yapmış oldukları sanatsal uygulamaların değerlendirilmesinde kullanılan dereceli puanlama anahtarına uzmanların verdiği puanlar arasındaki Spearman Brown ilişki düzeyi.79 ile.86 arası yani pozitif yönde yüksek bir ilişki olduğu görülmüştür. Uzmanların verdiği toplam puanlar arası Kendal W uyumu da; uzman 1 ile uzman 2 arasında orta düzey ($r=.65$, $p<0,05$), uzman 1 ve uzman 3 arası yüksek ($r=.71$, $p<0,05$), uzman 2 ile uzman 3 arası uyum yüksek ($r=.73$, $p<0,05$) düzeyde olduğu görülmüştür.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci; resim anasanat atölye dersinin haftada 1 bazen de 2 saatlik kısmı araştırmacı tarafından yürütülerek gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci şu şekilde gerçekleşmiştir:

1. HAFTA: Çalışma grubuyla tanışma, atölye derslerine misafir olarak katılma
2. HAFTA: Araştırmanın amacı ve süreci hakkında bilgilendirme
Bilgi formların doldurulması
AUA-1'in yanıtlanması
3. HAFTA: Odak-1'in yapılması
4. HAFTA: İlk sanatsal çalışma ile ilgili ders sunumun yapılması
5. HAFTA: Öğrencilerin çalışma süreci ve takibi
6. HAFTA: Öğrencilerin çalışma süreci ve takibi
7. HAFTA: İlk sanatsal çalışmaların ve diğer ilgili formların teslimi
AUA-2'nin yanıtlanması
8. HAFTA: Odak-2'nin yapılması
9. HAFTA: SCAMPER tekniği tanıtım ve örnek uygulama dersi
10. HAFTA: İkinci sanatsal çalışma ile ilgili ders sunumun yapılması
11. HAFTA: Öğrencilerin çalışma süreci ve takibi
12. HAFTA: Öğrencilerin çalışma süreci ve takibi
13. HAFTA: İlk sanatsal çalışmalar ve diğer ilgili formların teslimi
AUA-3' yanıtlanması
14. HAFTA: Odak-3'ün yapılması
15. HAFTA: Çalışmaların uzmanlarca değerlendirilmelerinin yapılması.

Araştırmacı tüm araştırma boyunca düşüncelerini, duygularını ve gözlemlerini yazılı olarak ifade ettiği yansıtıcı günlük tutmuştur. Odak grup görüşmelerinde ve ders sunum süreçlerinde, görsel sanatlar eğitimi alanında doktora öğrencisi olan bir bağımsız gözlemci tarafından sürecin denetimine yönelik gözlemler yapılmıştır. Ayrıca tüm veri toplama süreçleri ve ders anlatımlarında ortam iki ayrı video kamera ile kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlar bazı verileri doğal ortamında tekrar tekrar inceleme olanağı sağlamıştır. Araştırma sonunda tüm video kayıtlar dijital kaynaklarda arşivlenmiştir. Öğrencilere araştırma amaçları ve süreci hakkında bilgi verilmiştir. Katılımın gönüllük esasına dayalı olduğu ve gerekli izinlerin alındığı belirtilmiştir.

Araştırmacı öğrencilerle beraber, onların mevcut sanat yaratımlarını gözlemleyebilmek ve bir ürünü meydana getirmede geçirdikleri süreci inceleyebilmek için yeni bir resim çalışma konusuna karar vermişlerdir. Bunun için konu olarak; biçimsel anlamda resmedilmesi kolay, algısal olarak anlaşılması kolay, herkesin bildiği ve kullandığı günlük sıradan bir eşya olarak masa seçilmiştir. Araştırmacı öncelikle masa konusuyla ilgili olarak masayı sözcük ve kavramsal anlamıyla betimleyen, masanın kullanım alanları ve amaçlarını gösteren, tarihi ve çeşitleri ile ilgili bilgiler veren, sanatın farklı türlerinde masa konusunu ele alan çalışma örnekleri sunan masa konulu bir bilgisayar destekli ders sunusu hazırlamıştır. Ders sunusunun yanı sıra öğrencilerin dersin başından sonuna kadar takiplerini kontrol edebilmek için Ders Notları Formları hazırlanmıştır. Öğrencilerden ders sunumu sonrasındaki 3 haftalık zaman diliminde konunun masa olduğu ancak temasını tamamen kendi iradeleri ile oluşturdukları, istedikleri ölçüde ve teknikte tuval üzerine resmetmeleri istenmiştir. Resim çalışmalarının uygulama süreci normal atölye derslerine benzer olarak doğal seyrinde araştırmacının takibinde yürütülmüştür. Öğrencilerin, bilimsel bir çalışmanın sistematığına ve amacına uygun olarak kontrolün sağlanabileceği düzeyde yaratıcı seçimleri sınırlandırılmamaya çalışılmıştır. Araştırmacı ve öğrencilerin bir araya geldiği 7. hafta ders saatinde masa konulu resim çalışmalarını teslim alınmıştır.

Araştırmanın sonraki aşamasında resim-iş öğretmenliği programındaki son sınıf öğrencilerinin resim anasanat atölye derslerindeki sanatsal yaratım süreçlerinin ve yaratıcılıkla ilgili görüşlerinin nasıl olduğu bilgisine ulaşmak amaçlanmıştır. Öğrencilerden elde edilen görüşlerden yola çıkarak resim-iş öğretmenliği öğrencilerinin sanatsal yaratım süreçlerinin yaratıcılık boyutuna odaklanan bir eylem planı oluşturulmuştur. Öğrencilerin sanatsal yaratım öncesinde zihinsel olarak geçirdikleri süreçte farklı yollardan edindikleri deneyimler çalışmalarını yönlendirmektedir. Derste kullanılan öğretim teknikleri, ortamın etkileri ve araştırma kaynaklarından edindikleri gibi birtakım etmenler sanat öğrencilerinin resim çalışmalarını eskizlerinden itibaren şekillendirmekte, yaratıcılıklarına katkı sağlamaktadır. Süreçte bu faktörlerden birçoğu ile ilgili öneriler, iyileştirmeler yapılabilir. Anasanat atölye dersini yürüten öğretim üyesinin yaratıcı düşünme tekniklerinden SCAMPER tekniğinin bu sürece dahil etmesine dayalı olarak uygulayıcı olarak araştırmacı öğrencilere SCAMPER tekniğini tanıma ve deneyimleme fırsatı sunmuştur. Bu doğrultuda öğrencilerin SCAMPER tekniğiyle girdikleri sorgulama sürecinden edindikleri fikirlerini resimsel çalışmalarını oluşturma sürecine dahil etmeleri ve sonuçlarını incelemek şeklinde bir eylem süreci tasarlanmıştır.

Araştırmacı tarafından 9. haftada öğrencilere 2 saatlik bir derste “Yaratıcı düşünme tekniği SCAMPER ve sanatsal yaratım” başlıklı bir etkileşimli sunum yapılmıştır. Bu sunuda öğrencilerle daha önce yapılan görüşmelerden yola çıkılarak sanatsal yaratımı başlatma, düşünce ve fikir bulma ve yaratıcı ilham sorunları üzerinden yaratıcı düşünme teknikleri ve özelde SCAMPER tekniği tanıtılmıştır. Ayrıca SCAMPER tekniğinin aşamalarına uygun olarak bir obje ya da fikir üzerinden sözlü sorgulama denemeleri yapılmıştır. Sonrasında öğrencilerin sanat yaratımlarını ve bir ürünü meydana getirmede geçirdikleri süreci eylem planı süreci kapsamında inceleyebilmek için onlarla birlikte yeni bir resim çalışma konusuna karar verilmiştir. Resim konusu olarak masa gibi biçimsel anlamda resmedilmesi ve algısal olarak anlaşılması kolay, herkesin bildiği ve kullandığı günlük sıradan başka bir eşya olan sandalye seçilmiştir. Öğrenciler araştırma dışındaki atölye süreçlerinde bu tarz ortak konulu çalışmaların işlenmesine alışkın olduklarından konu üzerinde hemfikir olmuşlardır. Böylece yeni resim konusu sandalye olarak kesinleştirilmiştir. Ancak sandalye konusunun sadece bir çıkış noktası olduğunu vurgulamak adına, masa konusunda olduğu gibi sandalyenin sözcük anlamının, kavramsal anlamının, günlük kullanımının, farklı sanat türlerine konu olduğu örnek çalışmaların yer aldığı çok yönlü bir sunum ve tartışma ortamı gerçekleştirilmiştir. Devamında ise araştırmacı, bu sunum ve tartışma ortamına, öğrencilerin yeni yapacakları resim çalışmalarının konusunu, eylem planının amacı gereği SCAMPER tekniğiyle zenginleştirmiştir. Masa sunumundan farklı olarak dersin sonunda SCAMPER aşamaları araştırmacının önderliğinde öğrencilerle beraber sandalye üzerinden uygulanmıştır. Araştırmacının önceden hazırladığı ve sandalyenin sorgulandığı SCAMPER tekniğinin aşamalarına uygun sorular sınıftaki doğal tartışma seyrine uygun olarak sorulmuş ve üzerinde düşünceler paylaşılmıştır. “Sandalyenin bir cinsiyeti olsaydı ne olurdu?”, “Masada oturup sandalyede yemek yemek nasıl olurdu?”, “Asla oturmak istemeyeceğiniz sandalye hangisi olurdu?” tarzında düşündürücü, sıradan bir eşyaya farklı açılardan bakmayı sağlayan ve yaratıcı bir tutumla sorgulayan sorular üzerinde uzunca tartışılmıştır. Bu süreçte öğrencilerden de farklı sorular geldiği görülmüştür. Bu sunu 10.hafta anfi dersliğinde 2 saat sürmüştür. Öğrencilerde resim çalışmalarına geçmeden önceki araştırma ve eskiz aşamasında onlara verilen form üzerinden bireysel olarak SCAMPER tekniğinin aşamalarına göre sandalye ile ilgili sorular yazmaları dilediklerini yanıtlamaları istenmiştir. Bu süreçte öğrencilerden resim çalışmalarının fikir aşamasında SCAMPER tekniği üzerinden yaptıkları sorgulamalardan yararlanmalarına çalışılmıştır. Ancak bu bir zorunluluk olarak ifade edilmediği gibi kasıtlı bir yönlendirme olarak da verilmemeye çalışılmıştır. Öğrencilerden sonraki 2 haftalık zaman diliminde konunun sandalye olduğu ama temasını tamamen kendi iradeleri ile oluşturdukları, istedikleri ölçüde ve teknikte tuval üzerine resmetmeleri istenmiştir. Öğrencilerin resim çalışmalarını tamamlama süresi araştırma dışındaki atölyedeki çalışma deneyimlerinden yola çıkılarak ortak bir kararla belirlenmiştir. Öğrenciler bu zaman diliminde tamamen atölyeye bağlı kalmamışlardır. Bazen fakülte dışı zamanlarda kendi çalışma ortamlarını kullanmışlardır. Fakülteadaki atölye dersi saatlerinde ve onun dışında da sanal ortamda (Whatsapp) araştırmacı ile iletişim halinde olmuşlardır. Araştırmacı ile etkileşim içinde oldukları zaman diliminde normal resim atölye ders süreçlerinde olduğu gibi çalışmalarıyla ilgili sanatsal teknik ve biçimsel fikir alışverişi, danışma ve önerilerde bulunulmuştur. Ancak araştırmanın

amacı gereği öğrencilerinin çalışmalarının bütününde ve özellikle kavramsal çerçevesinde kendi denetimlerinin önüne geçilmemeye çalışılmıştır. Kendi yeterliliklerinin ya da üsluplarının dışına çıkacak uyarı ve öznel yargılardan kaçınılmıştır. Öğrencilerin bazıları çalışma öncesinde eskiz tasarlamakla birlikte bunların bir kaçı eskizlerine bağlı kalmamıştır. Bu da yine atölye derslerinde ve sanatsal yaratım sürecinde olağan gözlemlenen bir durumdur. Bu araştırmaya özgü olarak öğrencilere resimlerini yarıda bırakma ya da tamamen değiştirme gibi bir esneklik sağlanmasına rağmen öğrencilerin hiç biri resimlerinin uygulama aşaması devam ederken çok önemli bir değişime ya da yeniden düzenlemeye gitmemiştir.

15. hafta çalışmaların araştırmacı tarafından hazırlanan “Yaratıcı Resim Rubriği” (Baş, 2019) ile değerlendirilmek üzere aynı programda alan derslerini yürüten, üç doktor öğretim üyesi ile fakültenin yüksek lisans seminer sınıfında bir araya gelinmiştir. Her bir öğrenciye ait orijinal çalışma sırasıyla bir şövale üzerinde uzmanlara sunulmuş ve uzmanlar da değerlendirmelerini yazılı olarak rubrik üzerinde yapmışlardır.

Verilerin Analizi

Tüm bu veri araçlarından elde edilen nitel veriler içerik analiz yöntemiyle analiz edilmişlerdir. Uygulama sonunda araştırmacı, etik sorunları gidermek amacıyla tüm ham verileri dijital ortamda yedekleyerek güvence altına almıştır. Açık uçlu anket yanıtları ve odak görüşmelerin kayda alındığı videolardan tüm diyaloglar hiçbir müdahale yapılmadan olduğu gibi bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir. Aynı ayrı veri setleri üzerinde, araştırmacının alt amaçlarından yola çıkılarak taslak tema listeleri oluşturulmuştur. Bunu izleyen süreçte verilerin kodlanması, kod listesinde yer alan kodların taslak temalar altında birleştirilmesine yönelik işlem basamakları izlenmiştir. Elde edilen nitel verilerle, araştırma amacına uygun olarak öğrencilerin SCAMPER tekniğine dayalı gerçekleşen sanatsal yaratım süreçlerine ve ürünlerine yönelik görüşleri ve davranışları bütüncül bir yaklaşımla tanımlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan rubrikten elde edilen değerlendirmelerde alınan puanların ortalamaları hesaplanmıştır. Daha sonra ortalamalara karşılık gelen değerler sözel ifadelerle sunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde araştırma bulguları alt amaçlar doğrultusunda iki başlık altında sunulmuştur.

Birinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Oluşturulan bu alt amacı çözümlenmek üzere bulgular; öğrencilerin SCAMPER tekniği öncesi “masa” konulu resim çalışmalarının ve SCAMPER tekniği ile ele aldıkları “sandalye” konulu resim çalışmalarının ayrı ayrı öz değerlendirmeleri ve her iki çalışmanın uzmanlarca değerlendirilmeleri şeklinde sunulmuştur.

Öğrencilerin “masa” konulu çalışmalarını portfolyolarındaki diğer çalışmaları ile karşılaştırmalarına yönelik; K8, K9, K10 ve K12 “kötü”; K1, K6 ve K7, “iyi”; K2, K3, K4, K5 ve K11 “farklı” olduğu yönünde değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Tablo 2.

Öğrencilerin "Masa" Konulu Çalışmalarını Portfolyolarındaki Diğer Çalışmalarına Göre Özdeğerlendirmeleri

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12
Kötü								✓	✓	✓		✓
İyi	✓					✓	✓					
Farklı		✓	✓	✓	✓						✓	

Tablo 3.

Öğrencilerin "Masa" Konulu Çalışmalarını Önemli Bulma Gerekçeleri

	Özgün	Ustalık	Kompozisyon	Mesaj	Yansıtmacı	İşlevsel	Anlamlı	Farklı
K1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
K2	✓		✓				✓	✓
K3	✓		✓	✓			✓	
K4	✓		✓					✓
K5	✓				✓			
K6			✓	✓				
K7	✓		✓			✓	✓	
K8								
K9			✓				✓	
K10			✓	✓			✓	✓
K11								✓
K12	✓						✓	

Öz değerlendirmelerinden elde edilen bulgulara göre, öğrenciler "masa" konulu çalışmalarını ağırlıklı olarak; özgün, anlamlı ve başarılı bir kompozisyon olarak gördüklerinden dolayı önemli bulduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.

Öğrencilerin SCAMPER Tekniği ile Ele Aldıkları "Sandalye" Konulu Çalışmalarını Portfolyolarındaki Diğer Çalışmalara Göre Özdeğerlendirmeleri

	Kötü	İyi	Az Çalışılmış	Farklı Değişik	Anlamlı
K1			✓	✓	
K2		✓		✓	
K3				✓	
K4				✓	
K5			✓		
K6		✓		✓	✓
K7				✓	
K8		✓	✓	✓	✓
K9		✓		✓	✓
K10		✓	✓	✓	✓
K11				✓	✓
K12		✓		✓	✓

Öğrencilerin “sandalye” konulu çalışmalarını portfolyolarındaki diğer çalışmaları ile karşılaştırmalarına yönelik öğrencilerden daha kötü olduğuna dair bir görüş bildirilmemiş ancak K1, K5, K8, K10 daha az çalışılmış o şekilde değerlendirmelerde bulunmuşlardır. K5 dışındaki tüm katılımcılar çalışmalarını daha farklı ve değişik olduğuna dair bir karşılaştırmada bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerden “Sandalye” Konulu Çalışmalarını “Masa” Konulu Çalışmalarına Göre karşılaştırmalarını sorguladığımızda; K4, K12 ve K4’ün daha yaratıcı; K11’in daha farklı; K12’in daha anlamlı, şeklindeki değerlendirme ifadelerine ulaşılmıştır.

Tablo 5.

Öğrencilerin SCAMPER Tekniği ile Ele Aldıkları “Sandalye” Konulu Çalışmalarını Önemli Bulma Gerekçeleri

	Özgün	Uсталık	Kompozisyon	Mesaj	Yansıtmacı	İşlevsel	Anlamlı	Farklı
K1	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
K2	✓		✓	✓			✓	✓
K3	✓			✓			✓	✓
K4	✓							✓
K5	✓	✓	✓					
K6	✓		✓	✓	✓		✓	✓
K7	✓		✓	✓		✓	✓	✓
K8	✓		✓				✓	
K9	✓						✓	
K10	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
K11	✓							✓
K12	✓			✓			✓	

Öz değerlendirmelerinden elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin tamamı “sandalye” konulu çalışmalarını özgün bulduklarından dolayı önemsediklerini ifade etmişlerdir. Bunun dışında da ağırlıklı olarak çalışmalarını; farklı, anlamlı ve başarılı bir kompozisyon olarak gördüklerinden dolayı önemli bulduklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin “sandalye” konulu çalışmalarına SCAMPER tekniğinin katkısının; kompozisyon, motivasyon, yaratıcılık, görsel etki, anlam ve içerik yönünde olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin bununla ilgili olarak şu görüşlere ulaşılmıştır:

SÖD.S6.K1: “SCAMPER sayesinde çabuk fikir edinebildim ve en önemlisi aklıma gelen fikirlerden işe yarayanı çok hızlı seçebildim.”

SÖD.S6.K6: “SCAMPER tekniği aslında farklı bakmayı öğretti. Belki de bu teknik sayesinde kendime bakmayı öğrendim. Ben olarak resim çizmeyi, zevk almayı, farklı düşünmeyi öğrendim.”

SÖD.S6.K8: “SCAMPER ilgimi çekti, daha motivasyonla çalıştım. Bu teknikle yaratıcı olmamak mümkün değil bu yüzden daha yaratıcı hissettim. Konuyu daha çok sevdim.”

Tablo 6.
Öğrencilerin “Sandalye” Konulu Çalışmalarına SCAMPER Tekniğinin Katkısı

	Kompozisyon	Motivasyon	Yaratıcılık	Görsel Etki	Teknik	Anlam/İçerik
K1	✓	✓	✓			
K2			✓			
K3	✓		✓			
K4	✓					
K5	✓			✓	✓	
K6	✓	✓	✓			✓
K7	✓	✓		✓		
K8		✓	✓			✓
K9						
K10	✓					
K11		✓				
K12	✓	✓	✓			✓

Tablo 7.
“Masa” Konulu Çalışmaların Uzmanlarca Değerlendirilmesi

	Ürün Konu	U1 Genel Toplam	U2 Genel Toplam	U3 Genel Toplam	Genel Ortalama	İfade
K1	M	24	25	25	25	İyi
K2	M	36	34	35	35	Çok İyi
K3	M	24	27	29	27	İyi
K4	M	27	22	28	26	İyi
K5	M	19	19	22	20	İyi
K6	M	36	36	35	36	Çok İyi
K7	M	24	27	26	26	İyi
K8	M	19	19	21	20	İyi
K9	M	28	28	28	28	Çok İyi
K10	M	13	13	13	13	Orta
K11	M	25	25	25	25	İyi
K12	M	18	20	23	20	İyi

Tablo 7'e göre öğrencilerin “Masa” konulu çalışmalarıyla ilgili olarak uzmanlar tarafından; K2, K6, K9'un çalışmaları için “çok iyi”; K10' un çalışması için “orta” ve diğerlerinin çalışmaları için “iyi” şeklinde değerlendirmeler uygun bulunmuştur.

Tablo 8'a göre öğrencilerin “sandalye” konulu çalışmalarıyla ilgili olarak uzmanlar tarafından; K2, K6, K11'un çalışmaları için “çok iyi” diğerlerinin çalışmaları için “iyi” şeklinde değerlendirmeler uygun bulunmuştur.

Tablo 8.
SCAMPER Tekniği İle Ele Alınan "Sandalye" Konulu Çalışmaların Uzmanlarca Değerlendirilmesi

	Ürün Konu	U1 Genel Toplam	U2 Genel Toplam	U3 Genel Toplam	Genel Ortalama	İfade
K1	S	21	19	23	21	İyi
K2	S	29	29	28	29	Çok İyi
K3	S	21	23	26	23	İyi
K4	S	18	22	25	22	İyi
K5	S	21	23	24	23	İyi
K6	S	33	35	36	35	Çok İyi
K7	S	24	29	29	27	İyi
K8	S	21	20	27	23	İyi
K9	S	25	25	25	25	İyi
K10	S	19	19	19	19	İyi
K11	S	30	36	33	33	Çok İyi
K12	S	22	21	21	21	İyi

Tablo 9.
"Masa" Konulu Çalışmalar ile SCAMPER Tekniği İle Ele Alınan "Sandalye" Konulu Çalışmaların Değerlendirilmelerinin Yaratıcılık Açısından Karşılaştırılması

	Ürün Konu	Yaratıcılık Biçimsel Yaratıcılık Ortalama	Anlamsal Yaratıcılık Ortalama	Toplam Yaratıcılık	İfade
K1	M	8	9	17	İyi
	S	7	8	15	İyi
K2	M	12	11	23	Çok İyi
	S	9	11	20	Çok İyi
K3	M	8	9	17	İyi
	S	7	9	16	İyi
K4	M	8	7	15	İyi
	S	7	7	14	İyi
K5	M	6	6	12	Orta
	S	8	6	14	İyi
K6	M	12	12	24	Çok İyi
	S	11	12	23	Çok İyi
K7	M	9	8	17	İyi
	S	9	8	17	İyi
K8	M	6	6	12	Orta
	S	7	7	14	İyi
K9	M	9	9	18	İyi
	S	9	8	17	İyi
K10	M	4	3	7	Orta
	S	6	6	12	Orta
K11	M	6	10	16	İyi
	S	12	10	22	Çok İyi
K12	M	6	7	13	İyi
	S	6	9	15	İyi

Tablo 9'a göre öğrencilerin "masa" ve "sandalye" konulu çalışmalarıyla ilgili olarak uzmanlar tarafından yapılan değerlendirilmelerinin yaratıcılık açısından karşılaştırılması şu şekildedir.

K2 ve K6'nın her iki çalışmaları da yaratıcılık açısından "çok iyi" olarak değerlendirilmiştir. K1, K3, K4, K7, K9 ve K12'nin her iki çalışmaları da yaratıcılık açısından "iyi" olarak değerlendirilmiştir.

K10'un her iki çalışması yaratıcılık açısından "orta" olarak değerlendirilmiştir. K5 ve K8'in "masa" konulu çalışmaları yaratıcılık açısından "orta" olarak değerlendirilirken "sandalye" konulu çalışmaları "iyi" olarak değerlendirilmiştir. Son olarak K11'in "masa" konulu çalışması yaratıcılık açısından "iyi" olarak değerlendirilirken "sandalye" konulu çalışması "çok iyi" olarak değerlendirilmiştir.

İkinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Oluşturulan ikinci alt amacı çözümlenmek üzere veriler "SCAMPER tekniğine yönelik görüşler" başlığı altında sunulmuştur.

Tablo 10.

SCAMPER Tekniğinin Sanatsal Yaratım Sürecine Katkıları

Yaratıcı Fikir Sağlama	K7, K6 Farklı düşünme K1. K5. K6. K10 Yeni Fikir K3. K5. K7. K8. K9 Yaratıcı K8 Esneklik, özgünlük, hayal Gücü K2, K8, K6, K10, K12 Farklı bakış açısı K8 Yaratıcı fikir, sıra dışılık, uç noktalar, özgürlük
Düşündürme	K1. K5. K6 Düşünme K2 Duyarlılık K3 Yeni şeyler düşündürme K4 Düşünceleri zorlama K7 Çok şey düşündürme K6 Düşündürme, izleyiciyi düşündürme
Motivasyon	K8 Motivasyon sağlama K6 Özgüven, kendini tamamlama
Diğer	K1 Pratik K6 Aktiflik K8 Problem çözücü K9 Eğlence K4 Geliştirici, dikkat çekici, sıra dışılık
Faydalı	K3, K12 Yararlı K4 Geliştirici K6 Gerekli, temel düzeyde bilinmeli K7 Kullanışlı, destekleyici K8 Güzel bir teknik, iyi, anlamlı, bilinmesi gereken K9 Bilinmesi gereken K10 Gerekli
Ne Zaman İşe Yarar	K6 Arayışta, saçmalamak istediğimde K7 Farklı bir etki için K9 Sıkıştığımızda K10 Yeni bir çalışmada K2 Herkes K6 Herkes, iş adamı, sanatçı K7 Sanatçı, çocuk
Kimin İşine Yarar	K8 Endüstriyel tasarımcılar, ilkokul K10 İş adamı K12 Tüm sınıflar

Öğrenciler, SCAMPER tekniğinin sanatsal yaratım sürecine katkılarını; yaratıcı fikir sağlama, düşündürme, motivasyon ve genel anlamda faydalı oluşuyla açıklamışlardır. Ayrıca bu katkılara, K1; pratik, K6; aktiflik, K8, problem çözücü, K9; eğlence, K4; geliştirici, dikkat çekici, sıra dışılık şeklindeki ifadelerle ekleme yapmıştır. Bu bulguların ulaşıldığı bazı görüşler aşağıda gibidir;

O3.2.S5.K10: “Bu teknik bu deneyim bana gerçekten iyi geldi keşke daha güzel etkili kullanabilseydim ama öyle olmadı bir de eskizde falan problem yaşıyordum ben bu teknik güzel ve etkili kullandığımda bu sorunu aşacağımı düşünüyordum öyle de oldu biraz farklı bakış açıları yakaladım.”

O3.2.S5.K5: “Bence düşündürme bir sistem, yoruyor evet ama işte bence tasarım dersine başlamadan önce bu sistemin çalışması ve güdülmesi gerekiyor.”

O3.2.S5.K7: “Yaratıcıydı hocam daha farklı şeyler düşünmeye itiyor insanı değişik bir teknik hani kendi çalışmalarım da kullanabileceğim bir teknik olduğunu fark ettim.”

Tablo 11.

SCAMPER Tekniğinin Olumsuz Yanları

Zaman alıcı	K2, K3, K6, K7, K8, K10 K11, K12
Beklenmedik sonuçlar	K4, K7
Anlamsızlaştırma	K8
Kontrolcü	K11

Tablo 11’teki bulgulara göre öğrenciler SCAMPER tekniğinin ağırlıklı olarak zaman alıcı olarak görmelerine ek olarak beklenmedik sonuçlar doğurduğu, anlamsızlaştırdığı ve kontrolcü olduğu görüşündedirler. Bununla ilgili olarak öğrenciler;

AUA3.4.K8: “SCAMPER tekniğinin olumsuz yanı bazen insana çok saçmaladığını SCAMPER tekniğini kullanırken anlamsızlaştığını hissedebilmesidir.”

AUA3.4.K3: “Olumsuz bir yanı olduğunu düşünmüyorum belki sorulan sorularla biraz zaman alması olabilir.”

AUA3.4.K11: “Soruların kısıtlaması” şeklindeki görüşlerini bildirmişlerdir.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğrencilerin SCAMPER tekniği öncesi “masa” konulu resim çalışmalarının ve SCAMPER tekniği ile ele aldıkları “sandalye” konulu resim çalışmalarının uzmanlar tarafından değerlendirilmeleri yaratıcı düşüncenin akıcılık, orijinallik ve esneklik boyutları açısından incelenmiştir. Bu doğrultuda SCAMPER tekniğinin öğrencilerin bir kısmının sanatsal çalışmalarına daha yaratıcı olma yönünde olumlu katkı sağladığı görülmektedir. SCAMPER’ in yaratıcıya katkısına yönelik Ceran, Karaca, Eren ve Karataş (2015), çalışmalarında SCAMPER eğitimi sonrası öğrencilerin büyük çoğunluğunun yazdıkları hikâyelerin daha yaratıcı olduklarına ulaşılmıştır. Yine Alyazad (2014) araştırması sonucunda SCAMPER’in öğretmenlerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği görülmüştür.

Araştırmadaki resim-iş öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin anasanat atölye derslerindeki çalışmalarında ağırlıklı olarak sanatsal yapının görsel biçimsel boyutuna önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak öğrenciler araştırma kapsamında

SCAMPER tekniğiyle yürütülen sanatsal yaratım süreçlerinde yoğun düşünme, sorgulama ve konuyu içselleştirmeye yönelik birikimlerini süreç sonunda hazırladıkları çalışmalarında, içerik ve anlam boyutunda yansıttıkları tespit edilmiştir. Yine SCAMPER tekniğinin, öğrencilerin araştırma kapsamındaki konuyla ilgili farklı fikir ve ifade yolları geliştirdikleri resim çalışmalarına, yaratıcılık boyutunda olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Yağcı 'ya (2012) göre de; SCAMPER tekniğinin basamaklarını oluşturan değişik soru kalıpları, kişilerin farklı düşüncelerini sağlamakta, fikir üretebilme ile ilgili uygun pratik yapma olanağı sağlamakta ve kalıplaşmış fikirleri yıkmayı öğretmektedir.

Öğrenciler SCAMPER tekniğinin sanatsal yaratım sürecine katkılarını; yaratıcı fikir sağlama, düşündürme, motivasyon sağlama ve genel anlamda faydalı oluşuyla açıklamışlardır. Ayrıca pratiklik, aktiflik, sıra dışılık, problem çözücü, eğlendirici, geliştirici, dikkat çekici şeklinde de katkıları olduğu ifade edilmiştir. Yaratıcı insanlar motivasyona sahip olmak zorundadır. Sosyal bir psikolog olan Amabile, yaratıcılık ve motivasyon hakkında yaptığı birçok çalışmada, motivasyonun yaratıcılığın bir anahtarı olduğu görüşünü pekiştirir (Amabile, 1985). SCAMPER de içsel motivasyonu destekleyen dışsal bir uyarıdır. Bu çalışmada SCAMPER tekniğini yaratıcı farklı ve zengin düşünce üretmeye yönelik pratiklik kazandırdığını ifade eden öğrenci görüşleri alanyazında da destek bulmaktadır. Michalko (2006)'ya göre de SCAMPER kişiye alternatif düşünme yolları sunan ve bunu kişinin kendisine yönelteceği bir dizi soruyla başaran bir tekniktir. Yıldız (2011)'a göre de SCAMPER sıkışıp kaldığımız zihinsel kalıpların dışına çıkmamıza olanak sağlayan eğitici bir tekniktir.

Öğrenciler SCAMPER tekniğini ağırlıklı olarak zaman alıcı olarak görmelerine ek olarak beklenmedik sonuçlar doğurduğu, anlamsızlaştırdığı ve kontrolcü olduğu görüşündeler. Bu çalışma çerçevesinde öğrencilerin SCAMPER tekniğine yönelik pratik kazanım sağlayacakları kadar deneyim yaşamadıklarından ötürü böyle bir sonuç çıktığını düşünebiliriz. Karataş ve Tonga (2016)'nın çalışmada da öğretmen adayları SCAMPER tekniğine ilişkin en fazla "konudan sapılabileceği" şeklinde görüş bildirmişlerdir. Diğer taraftan ise bazı öğretmen adayları bu tekniğin "dezavantajının olmadığını", bazıları da "kalabalık sınıflarda uygulamanın zor olacağını", "sabit kararlar almanın zor olacağını" belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında, SCAMPER tekniği temel alınarak yürütülen resim-iş öğretmenliği son sınıf anasanat resim atölye derslerinin, öğrencilere sanatsal yaratım süreçlerine yaratıcı düşünme, motivasyon ve yaratıcı ürün açısından olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. SCAMPER tekniğiyle ilgili literatürde kabul gören; pratik düşünme ve yaratıcı fikir edinmeye yönelik katkısının bu araştırma kapsamındaki karşılığı; sanatsal yaratım sürecinde öğrencilerin yaratıma yönelik fikir arayışlarında ya da yeni bir çalışmada yaratıcı etki oluşturmak istediklerinde pratiklik ve verimlilik yönünde fayda sağlayabildiği şeklindedir.

Diğer taraftan araştırma kapsamında SCAMPER tekniğinin zaman alıcı olarak da ifade edilmesinden ötürü, tekniğe yönelik pratiklik kazanmak için birden fazla deneyimleme fırsatının sunulması ve bir alışma süresinin tanınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında, SCAMPER tekniği temel alınarak yürütülen resim-iş öğretmenliği son sınıf anasanat resim atölye derslerinin, öğrencilere sanatsal yaratım süreçlerine yaratıcı düşünme, motivasyon ve yaratıcı ürün açısından olumlu yönde

katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmayla birlikte ülkemizdeki eğitim bilimleri alanında son zamanlarda dikkat çeken SCAMPER tekniği, birer sanat eğitimcisi adayı olan resim-iş öğretmenliği öğrencilerinin sanatsal yaratım süreçlerinde daha yaratıcı ve ürünlerinin kavramsal yanıyla daha fazla öne çıkmasına yol açan alternatif bir öğretim tekniği olarak görülmüştür ve bu yönüyle görsel sanatlar eğitimi literatürüne kazandırılmıştır.

Bu araştırma kapsamında SCAMPER tekniği temel alınarak yürütülen resim-iş öğretmenliği son sınıf anasanat atölye derslerinin, öğrencilerin sanatsal yaratım süreçlerine, yaratıcı düşünme, motivasyon ve yaratıcı ürün açısından olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu katkıya yönelik araştırmacılara konunun yükseköğretimde olduğu gibi MEB'na bağlı okullar bünyesindeki farklı sınıf düzeylerinde ve farklı değişkenler açısından da ele alınarak incelenmesi önerilir. Yine bu anlamda fakültelerin güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde görevli öğretim üyelerine yönelik SCAMPER tekniğinin tanıtımına, katkısına ve uygulama örneklerine yer verildiği çalıştaylar düzenlenmesi önerilir. Ayrıca yine bu fakültelerdeki atölye dersleri ve diğer öğretim derslerinin içeriğinde SCAMPER tekniğine yer verilmesi önerilir.

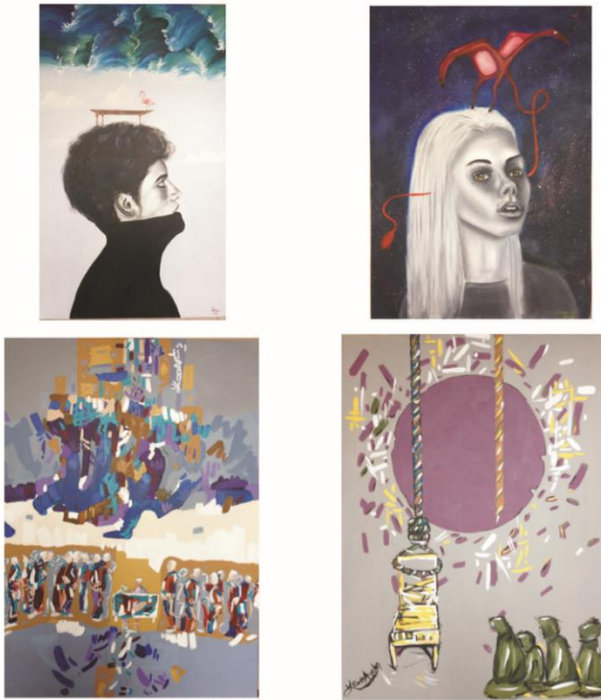
Kaynakça

- Alyazad, M. N. (2014). The development of creative thinking in preschool teachers: The effects of SCAMPER program. *International Journal of Psycho-Educational Sciences*, 6(3), 81-87.
- Amabile, T. M. (1985). Motivation and creativity: Effects of motivational orientation on creative writers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(2), 393. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.48.2.393>
- Baş, Ş. ve Kaptan, A. Y., (2018). Resim çalışmalarında yaratıcılığın değerlendirilmesine yönelik bir analitik rubrik çalışması. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(26), 53-79. doi: 10,29329/ mjer. 2018.172.4
- Bender, M. T. (2006). *Resim-iş eğitimi öğrencilerinde duygusal zekâ ve yaratıcılık*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir.
- Buser, J. K., Buser, T. J., Gladding, S. T. ve Wilkerson, J. (2011). The creative counselor: using the SCAMPER model in counselor training. *Journal of Creativity in Mental Health*, 6(4), 256-273. <https://doi.org/10.1080/15401383.2011.631468>
- Buyurgan, U. ve Buyurgan, S. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi, eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle*. (2. Baskı), A Pegem Akademi, Ankara.
- Ceran, O., Karaca, C., Eren, S. ve Karataş, S. (2015). SCAMPER tekniğinin öğrencilerin yaratıcı hikâye yazma becerilerine etkisi: bir hikâyeyi yeniden yazma örneği. *International Journal of Language Academy*. 3(4), 386-400. <https://doi.org/10.18033/ijla.301>
- Diehl, J.C ve Tassoul, M. (2018). *Creativity techniques*. Erişim adresi: <http://www.d4s-sbs.org/MD.pdf>
- Dikici, A. ve Gürol, M. (2003). Liselerde görev yapan resim öğretmenlerinin, öğrencilerinin yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik nitelikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 13, (1), 193-214.

- Dılmaç, O. (2010). Alan derslerinin görsel sanatlar öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Balıkesir University Journal of Social Sciences Institute*, 13(23).
- Eberle, B. (1996). *SCAMPER on: Games for imagination development. Creative games and activities for imagination development.* Prufrock Press Inc. <https://doi.org/10.1002/j.2162-6057.1972.tb00929.x>
- Eberle, R. F. (1972). Developing imagination through SCAMPER. *The Journal of Creative Behavior*, 6(3), 199-203.
- Ersoy, A. (2015). Doktora öğrencilerinin ilk nitel araştırma deneyimlerinin günlükler aracılığıyla incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5 (5), 549-568. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2015.030>
- Freud, S. (2007). *Sanat ve sanatçılar üzerine.* (K. Şipal Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayını.
- Gladding, S. (2011). Using creativity and the creative arts in counseling: An international approach. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(35), 1-7.
- Haykır, M. (2010). *Eğitim fakülteleri resim bölümü öğrencilerinin anasanat atölye derslerine karşı tutumlarının, sanat etkinliklerini izleme edimleri ile beğeni düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- İslim, Ö. F. (2009). *Bilgi ve iletişim teknolojileri dersinin SCAMPER tekniğine göre işlenmesinin öğrencilerin yaratıcı problem çözme becerilerine ve akademik başarılarına etkisi.* Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İslim, Ö. F. (2011). SCAMPER (Directed brainstorming technique). 5th International Computer and Instructional Technologies Symposium. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/257133323_SCAMPER_Directed_Brain_Storming_Technique
- Jelena P., Apple C.Y., Toby M.Y. ve Tong, S. L. (2014). The feasibility of enhancement of knowledge and self-confidence in creativity: a pilot study of a three-hour SCAMPER workshop on secondary students. *Thinking Skills And Creativity*, 14, 32-40. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2014.06.006>
- Johnson, A. P. (2015). *Eylem araştırması el kitabı* (Uzuner, Y. ve Anay, M. Ö. Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kalyoncu, R. ve Süzen, H. N. (2010). Güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi anabilim dalı öğretmen adayı öğrencilerinin "öğretmen yeterlikleri" üzerine görüşlerinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 903-916.
- Karataş, S. ve Tonga, E. S. (2016). SCAMPER (Yönlendirilmiş beyin fırtınası) tekniğinin kullanımına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 329-339.
- Keleşoğlu, S. (2017). *Öğretmen eğitiminde yaratıcı düşünme ve inovasyon eğitim programının tasarımı, denenmesi ve değerlendirilmesi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kırıçoğlu, O. T. (2009). *Sanat kültür yaratıcılık görsel sanatlar ve kültür eğitimi-öğretimi.* Ankara: Pegem Akademi.
- Kuş, E. (2003). *Nitel- nitel araştırma teknikleri, sosyal bilimlerde araştırma teknikleri nicel mi? Nitel mi?* (1. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Michalko, M. (2006). *Thinker toys. A handbook of creative-thinking techniques.* Berkeley, CA: Ten Speed.

- Özol, A. (2012). *Sanat eğitimi ve tasarımda temel değerler*. İstanbul: Pastel Yayıncılık.
- Poon, J.C.Y, Au, A.C.Y., Tong, T.M.Y. ve Lau, S. (2014). The feasibility of enhancement of knowledge and self-confidence in creativity: a pilot study of a three-hour SCAMPER workshop on secondary students. *Thinking Skills and Creativity*, 14, 32-40. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2014.06.006>
- San, İ. (1979). Yaratıcılık, iki düşünme biçimi ve çocuğun yaratıcılık eğitimi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 12(1-4),177.
- Tassoul, M. (2005). *All creative tools*. Erişim adresi: http://creatingminds.org/tools/tools_all.htm
- Taşpınar, Ş. E. ve Tepecik, A. (2016). Sanat eğitiminde kalite: Öğretim elemanlarının görüşlerine göre eğitim programı standartlarının gerçekleştirme düzeyleri. *Başkent University Journal of Education*, 3(2), 169-178.
- Wells, Ş. Y. (2015). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının öğretmen ve sanatçı algısına ilişkin metafor analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 160-175.
- Yağcı, E. (2012). Yönlendirilmiş beyin fırtınası tekniği: SCAMPER konusunda veli görüşleri üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48; 485-494.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, V. (2011). *Farklı düşünme etkinlikleri (SCAMPER)*. Ankara: Kök.
- Yolcu, E. (2009). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

EK 1: Resim Çalışmalarından Örnekler

Summary

Introduction

The necessities and expectations of pre-service teachers have changed because of the changing artistic views and societal norms under the developments in scientific and technological areas. For visual art education, it is important to arrange fine art education according to the necessities of time and to investigate new ideas and statement ways and methods to raise individuals who have creative thinking ability, and who can question via this education (Wells, 2015). The teacher who makes individuals gain the necessities, providing adaptation and transition to time change has an effective role. However, today, it is seen that pre-service teachers are below the expected level in reaching and practising teacher competence. Whereas, in developing creative thinking skills in students, teachers need to act creatively and use creative thinking techniques. The activities done with creative thinking techniques support different views and the production of creative ideas on subjects and conceptions, and it is valuable in terms of art education and creation of art. Another different technique which has been used in creative education programs and which enhances creativity is SCAMPER technique (Keleşoğlu, 2017; MEB, 2012).

Osborn (1953), defines SCAMPER as a more systematic form of brainstorming, which is a creative thinking technique (cited by Eberle, 1996). A lot of studies confirm that creativity can be enhanced with SCAMPER as well as techniques such as brainstorming and drama (İslim, 2009; Jelena, Apple, Toby and Tong, 2014; Karataş and Tonga, 2016; Yıldız and İsrail, 2002). Within the scope of this study, it is considered important for pre-service teachers to experience SCAMPER which is a teaching technique that will support their creative thinking in the art creation process and to question its results.

The main problem of the study is; What is the reflection of the painting studio courses which are carried out with the SCAMPER technique on artistic creation process of senior students?

Method

This study which was carried out on the artistic reflections of the SCAMPER technique is a qualitative study designed as action research. Action research was established to describe the frame which is tried to be created within the scope of the purpose of the study and focuses on the process and product.

The study group which was established under the criteria sampling (Yıldırım and Şimşek, 2013, p.107) which is one of the purposeful sampling methods consists of 12 senior students who study at Art Teaching Program, in the Department of Fine Art Education, in Faculty of Education in a state University in Anatolia. In this study, all qualitative data were obtained via open-ended survey, focus group discussion, students' portfolio (educational development portfolio) and the rubric.

At the first stage of the study, it was aimed at finding out the senior students' opinions about their artistic creation process and creativity in a painting studio course. Based on the opinions obtained from the students, an action plan focusing on the creative dimension of pre-service art teachers' artistic creation process was formed. Accordingly, an action plan was designed as a teaching SCAMPER technique to research students, and instructing them to include this technique in the process of creating their art practices, and evaluating the results. In order to investigate research students' art creations and the process during which they create a work of art within the scope of the action planning process, they were given another topic for new art

practice. In the 15th week, the researcher came together with three assistant professors in the seminar room of the faculty to evaluate the works with “Creative Painting Rubric” (Baş, 2019).

Results

The evaluation of students’ art of works themed as “table” before the SCAMPER technique, and the works themed as “chair” that they did by using SCAMPER technique were analysed in terms of creativity. It was found out that SCAMPER technique has a positive effect on some of the students’ being more creative in their art studies. Students explained the contributions of the SCAMPER technique to the artistic creation process as providing creative ideas, enabling thinking, providing motivation, and being efficient in general terms. Besides, it was stated that it is practical, active, outstanding, problem-solving, fun, improving, remarkable. Students think that the SCAMPER technique is mainly time-consuming, and it causes unexpected results, it is meaningless, and it is a controller.

Discussion

Students explained the contributions of the SCAMPER technique to the artistic creation process as providing creative ideas, enabling thinking, providing motivation, and being efficient in general terms. In the studies done on creativity and motivation by Amabile who is a social psychologist, it was supported that motivation is a key factor for creativity (Amabile, 1985). SCAMPER is an external stimulus that supports internal motivation. According to Michalko (2006), SCAMPER is a technique which presents alternative thinking ways to individuals and succeeds it by an individual’s addressing a range of questions to themselves.

Students think that the SCAMPER technique is mainly time-consuming, and it causes unexpected results, it is meaningless, and it is a controller. Within the scope of this study, it can be thought that since students have not experienced it enough to gain practice for SCAMPER technique, such a result was revealed. In the study carried out by Karataş and Tonga (2016), pre-service teachers mostly stated that “they can get off the point easily with it” related to SCAMPER technique.

Pedagogical Implications

It was concluded that painting studio courses carried out in the senior students of art teaching department and based on SCAMPER technique within the context of research have contributed to students’ artistic creation process in terms of creative thinking, motivation and creative product. In literature, it is accepted that SCAMPER technique contributes to gain creative idea, and similarly, in this study, it was established that SCAMPER could provide a benefit when students are in search of an idea for creativity or when they want to make a creative impression in a new study in artistic creation process.

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı =Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi=25.01.2017

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası=2017/14

Authors' Biodata/ Yazar Bilgileri

Şenay BAŞ Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Öğretmenliği Programında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Başlıca çalışma alanları; görsel sanatlar eğitimi, sanatsal yaratıcılık, görsel sanatlarda özel eğitim. Evli ve bir çocuk annesidir.

Şenay Baş works as instructor at Trabzon University, Fatih Faculty of Education, Department of Fine Arts Education, Visual Arts Teaching Program. Her main research areas include visual arts education, artistic creativity, special education in visual arts. She is married and has a child.

Ata Yakup KAPTAN 19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Öğretmenliği Programında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Başlıca çalışma alanları; grafik tasarımı, fotoğraf, estetik. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Ata Yakup Kaptan works as instructor at 19 May University, Faculty of Education, Department of Fine Arts Education, Visual Arts Teaching Program. His main research areas include graphic design, photography, aesthetics. He is married and has a child.